

Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика ем рабочөйјаслөн да крестаналөн социалистическөй государство.

Всероссијскөй Центральнөй Исполнительнөй Комитет Президиумлөн постановленије Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республикаса Конституција јылыг

РСФСР Конституција проект јылыг Конституционнөй Комиссияса Председатель М. И. КАЛЫНIN жортлыг докладI кывзөм бөрын, Всероссијскөй Центральнөй Исполнительнөй Коомитетлөн Президиум постановлајтө:

ВЦИК Президиумса Конституционнөй Комиссияон пррредставитөм РСФСР Конституцијалыг проект ошкыны да суввтөдны

Сөветјас Чрезвычайнөй XVII-өд Всероссијскөй Сјездөн видлалөм вылө.

Всероссијскөй Центральнөй Исполнительнөй Комитетса Председатель—М. КАЛЫНIN.

Всероссијскөй Центральнөй Исполнительнөй Комитетса Секретар—А. КИГЕЛЬЕВ.

Москва, Кремль, 1936-өд вога декабр 23-өд лун.

РСФСР Конституцијалөн проект, кодөс представитөма РСФСР ВЦИК-са Конституционнөй Комиссияон да ошкөма РСФСР ВЦИК Президиумлөн Сөветјас Чрезвычайнөй XVII-өд Всероссијскөй СјездI вылын видлалөм вылө

Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республикалөн КОНСТИТУЦИЈА (Основнөй Закон)

I-ој ГЛАВА

Общественнөй устројство

1-ој статта. Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика ем рабочөйјаслөн да крестаналөн социалистическөй государство.

2-өд статта. РСФСР-лөн политическөй подулыс—ужалыс јөз депутатјаслөн Сөветјас, кодјас быдмисны да јонмисны помещијаслыс да капиталистјаслыс властө пукылтөмла да пролетариат диктатура шедөдөмла.

3-өд статта. РСФСР-ын став власт карса да сиктса ужалыс јөз кыын ужалыс јөз депутатјас Сөветјас пыр.

4-өд статта. РСФСР-лөн экономическөй подулыс—овмөслөн социалистическөй система i производство орудјејас да средствојас вылө социалистическөй собственност, кодјас утвердитисны овмөслыс капиталистическөй системасө бырөдөмла, производство орудјејас да средствојас вылө частнөй собственност отменитөмла да мортөс мортөн эксплуатирүйтөм бырөдөмла.

5-өд статта. РСФСР-ын социалистическөй собственност ем либө государственнөй собственност форма (став јөзлөн достояније), либө кооперативно-колхознөй собственност форма (торја колхозјаслөн собственност, кооперативнөй отувтчөмјаслөн собственност).

6-өд статта. Му, сылөн пышкөсыс, вајас, вөрјас, заводјас, фабријас, шахтајас, рудникјас, көрттуј, вавыв да сынөдывыв транспорт, банкјас, свјазлөн средствојас, государствон котыртөм виэму овмөсса гырыс предпрјатјејас (совхозјас, машинотракторнөй станцијас да с. в.), а сизжө коммуналнөй предпрјатјејас да карјасын да промышленнөй пунктјасын основнөй жилишнөй фонд ем государственнөй собственност, мөднөгөнкө став јөзлөн достояније.

7-өд статта. Колхозјасын да кооперативнөй организацијасын общественнөй предпрјатјејас најө ловја да мјортвөй инвентарөн, колхозјаслөн да кооперативнөй организацијаслөн вөчан продукцияс, кычI и налөн общественнөй стрөј-

бајасыс ем колхозјаслөн да кооперативнөй организацијаслөн общественнөй, социалистическөй собственност.

Быд колхознөй дворлөн основнөй доход кынчI, кодI воө общественнөй колхознөй овмөсыс, ем ас пөлујтчөмын усадба беердса ыыжыд му-участок да усадба бердса участок вылын аслас собственностын подсобнөй овмөс, олан керка, продуктивнөй скөт, курөг, пөтка да виэму ужалан посны инвентар—виэму ужалан артел устав сертI.

8-өд статта. Колхозјаслөн занимајтан му закреплајтчө i на саяд донбосттөг да сруктөг пөлујтчөм вылө, мөднөгөнкө векек кежлө.

9-өд статта. Овмөслөн социалистическөй системасө отцидш, кодI ем РСФСР овмөсын ыыжыдалыс форма, законөн лезсө оттка крестаналөн да кустарјаслөн посны частнөй овмөс, кодI подулулассө ас уж вылын да кодI оз лезсө јөзлыс уж эксплуатирүйтөм.

10-өд статта. Гражданалөн личнөй собственност правөвыс најө трудөвөй доходјас да ччөжөмторјас вылө, олан керка вылө да подсобнөй гортса овмөс вылө, гортгөрсө ембурјас вылө, личнө ас вылө виэан да удобствоо көлујас вылө, сизжө кычI гражданалөн личнөй собственност нааследүйтөм вылө правөвыс—охранајтсөдны законөн.

11-өд статта. РСФСР-лөн хозяйственнөй оломыс урчтсөз да вескөдлысө государственнөй народнохозяјственнөй планөн общественнөй озырлун содтөм могыс, ужалыс јөзлыс материалнөй да культурнөй уровеньсө пыр отарө кыпөдөм могыс, социалистическөй государстволыс независимостсө крепитөм да сылыс обороноспособностсө јонмөдөм могыс.

12-өд статта. РСФСР-ын уж—обязанност да честа делө ужавны вермыс быд гражданилөн ташөм принцип сертI: „кодI оз уваж, сизө оз сој“.

РСФСР-ын пөртсө оломө социализмөн принцип: „быднсан—сизө способност сертI, быдөнлы—сизө уж сертI“.

II-өд ГЛАВА

Государственнөй устројство

13-өд статта. Сојузнөй республикајас костын экономическөй да политическөй виэ куза, сизжө кычI i оборона куза мөдә-мөдлы отасөм оломө пөртөм могыс, Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика асвөлаөн отувтчис откоф правөа мукөд Сөветскөй Социалистическөй Республикајаскөд: Украинскөй ССР-көд, Белорусскөй ССР-көд, Азербайджанскөй ССР-көд, Грузинскөй ССР-көд, Армјанскөй ССР-көд, Туркменскөй ССР-көд, Узбекскөй ССР-көд, Таджикскөй ССР-көд, Казахскөй ССР-көд, Киргизскөй ССР-көд сојузнөй государство—Сөветскөй Социалистическөй Республикајас Сојузө.

Таыс петөмөн, РСФСР обеспечивајтө СССР саяын правөјас, кодјасөс определитөма СССР Конституција 14-өд статтаан.

СССР-са Конституција 14-өд статта пределјас саяын РСФСР осушествләјтө государственнөй властсө самостојателнөја, асыс сувереннөй правөјассө тырвыјө сохрәнајтөмөн.

14-өд статта. Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика состоитө: Азово-Черноморскөй, дальне-Восточнөй, Западно-Сибирскөй, Краснојарскөй, Северо-Кавказскөй крајјасы; Воронежскөй, Восточно-Сибирскөй, Горковскөй, Западнөй, Ивановскөй, Калининскөй, Кировскөй, Кузбывшевскөй, Курскөй, Ленинградскөй, Московскөй, Омскөй, Оренбургскөй, Саратовскөй, Свердловскөй, Севернөй, Сталинградскөй, Челябинскөй, Ярославскөй областјасы; Татарскөй, Башкирскөй, Бурат-Монгольскөй, дагестанскөй, Кабардино-Балкарскөй, Калмыцскөй, Карельскөй, Коми, Крымскөй, Маријскөй, Мордовскөй, Немцев Поволжја, Северо-Осетинскөй, Удмуртскөй, Чечено-Ингушскөй, Чувашскөй, Якутскөй автономнөй советскөй социалистическөй республикајасыс да Адыгејскөй, Еврејскөй, Карачаевскөй, Ојротскөй, Хакасскөй, Черкесскөй автономнөй областјасыс.

15-өд статта. Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика сохрәнајтө ас саяс правө петны Сөветскөй Социалистическөй Республикајас Сојузө.

Республика сохрәнајтө ас саяс правө петны Сөветскөй Социалистическөй Республикајас Сојузө.

16-өд статта. РСФСР-лөн территория оз вермы лоны вежөма РСФСР сөгластөг.

17-өд статта. СССР-лөн законјас быт оломө портанаөс РСФСР территория вылын.

18-өд статта. РСФСР-са быд гражданин ем СССР-са гражданин.

Став мукөд сојузнөй республикајасса граждана пөлујтчөны РСФСР территория вылын РСФСР-са гражданакод откоф правөјассөн.

19-өд статта. Россијскөй Сөветскөй Федеративнөй Социалистическөй Республика ведајтөмө пырөны аслас высшөй власт органјас да государственнөй управленије органјас пыр:

а) РСФСР-лыс Конституција лөсөдөм да сизөс оломө пөртөм бөргөа контрол;

б) автономнөй советскөй социалистическөй республикајасыс Конституцијас вынсөдөм;

в) РСФСР составын выл крајјас да областјас, а сизжө выл автономнөй республикајас да областјас котыртөм СССР-са Верховнөй Сөветөн вынсөдөм вылө сетөм;

г) автономнөй советскөй социалистическөй республикајасыс да автономнөй областјасыс границассө да рајонјас вылө јукөмсө вынсөдөм;

д) крајјасыс да областјасыс границассө да рајонјас вылө јукөмсө установитөм;

е) РСФСР-лөн законодательство; ж) государственнөй пөрадок да гражданалыс правөјас охранајтөм;

з) РСФСР-лыс народнохозяјственнөй плансө, кычI СССР-са народнохозяјственнөй планлыс јукөн, вынсөдөм;

и) РСФСР-лыс государственнөй бјуджет вынсөдөм;

к) государственнөй да меставывса налогјас, сборјас да веналого-

РСФСР Конституціалон проект, кодос представітома РСФСР ВЦК-са Конституціонној Коміссіаон да ошкөма РСФСР ВЦК Президіумон Советјас Чрезвычайној XVII-од Всероссийској Сјезд вылын відлалом выло

Росіјској Сөветској Федеративној Соціалістическој Республикалөн

КОНСТИТУЦИЈА (Основној Закон)

вөј доходјас СССР-са законода-
тельство серті установітом;

л) автономној республикајаслыс
бюджетјас да крајјаслыс да об-
ластјаслыс меставывса бюджетјас
олөмө пөртөмөн вескөдлөм;

м) страхөвөј да сберегательној
делөөн вескөдлөм;

н) республиканској подчиненіјеса
банкјасон, промышленној, візму ов-
мөсса да төргөвөј предпріятіјесон
да організаціјасон управлајтом;

о) сојузној подчиненіјеса предпрі-
ятіјесас состојаніе да управлај-
том бөрсә контрол да віздөм;

п) муөн, мупышкөсса озырлун-
јасон, вөрјасон да ваясон ползујт-
чан пөрадок установітом;

р) жіліщној да коммунальној
овмөсон, карјасса да мукөд насе-
лонној местајасса жіліщној строи-
тельствоон да благоустројствоон
вескөдлөм;

с) тујјас стрөитөм, меставывса
транспортон да свјачөн вескөдлөм;

т) уж јылыс законодательство;

у) соціальној обеспеченіе делө-
өн вескөдлөм;

ф) начальној, среднеј да высшөј
образованіе делөөн вескөдлөм;

х) РСФСР-ын культурно-просве-
тительној, зөвнөзалун кутан да на-
учној організаціјасон да учреж-
деніјесон вескөдлөм да обще-
республиканској төдчанлуна куль-
турно-просветительној, зөвнөзалун
кутан да научној організаціјасон
да учрежденіјесон управлајтом;

ц) фізическој культура да спорт
делө котыртөм да вескөдлөм;

ч) РСФСР-са судебној органјас
котыртөм;

ш) РСФСР гражданстволыс пра-
војас сетөм;

щ) РСФСР-са судебној орган-
јасон судітом гражданајасөс амни-
стірујтом да помилујтом.

20-од статта. Быд Автономној
республикалөн ем аслас Конститу-
ціја, коді арталө Автономној рес-
публикалыс аслыспөлөслунјасөс да
лөсөдөма РСФСР Конституціјакөд
да СССР Конституціјакөд тырвыјө
лөсәланаөн.

21-од статта. РСФСР-са закон-
јас бытнудөнаөс Автономној рес-
публика территория вылын. Авто-
номној республикалөн-кө законыс
оз лөсәв РСФСР-са законкөд, дей-
ствујтө РСФСР-са закон.

III-од ГЛАВА

Росіјској Сөветској Федеративној Соціалистическој Республикаса государственной властлөн высшөј органјас

22-од статта. РСФСР-са госу-
дарственной властлөн высшөј ор-
ганыс ем РСФСР-са Верховној Сө-
вет.

23-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет пөртө олөмө став пра-
војасөс, кодјасөс сетөма РСФСР-
лы РСФСР Конституціја 13-од да
19 статтајас серті, мыјещ најө, Кон-
ституціја серті, оз пырны РСФСР-
са Верховној Сөветлы подотчот-
ној РСФСР органјас компетенці-
јаө: РСФСР-са Верховној Сөвет
Президіумлы, РСФСР-са Народној
Коміссарјас Сөветлы да РСФСР-
са Народној Коміссаріатјаслы.

24-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет ем РСФСР-лөн зік өтө
законодательној орган.

25-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет бөрјысө РСФСР-са
гражданаөн бөрјысан округасын
нол вөса срок кежлө норма серті:
150 сурс олыс вылө өтөк депутат.

26-од статта. Закон лыдфысө
вынсөдөмөн, примітома-кө сіјөс
РСФСР-са Верховној Сөветөн гө-
лөсјас прөстөј болшінствоон.

27-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветөн примітом законјас
јөзөдөсны РСФСР-са Верховној Сө-
вет Президіумса председател да
секретар кырымалөмөн.

28-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет бөрјө РСФСР Верховној
Сөветса председателөс да сылы
кык вежыјасөс.

29-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветса председател вескөд-
лө РСФСР-са Верховној Сөвет
заседаніјесон да ведајтө сіјө пыш-
көсса распорядокөн.

30-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн сессіјасыс чукөрт-
сөны РСФСР-са Верховној Сөвет
Президіумөн онас кыкыс.

Внеочередној сессіјас РСФСР-

са Верховној Сөвет Президіумөн
чукөртөсны аслас колөм серті либө
Верховној Сөветса депутатјас ко-
мөд јукөдөн требујтом серті.

31-од статта. РСФСР-са Вер-
ховној Сөвет бөрјө РСФСР-са Вер-
ховној Сөветлыс Президіум ташөм
составөн: РСФСР-са Верховној Сө-
вет Президіумса председателөс,
сылы 17 вежыјасөс автономној
республикајас лыд серті, Президіум-
са секретарөс да Президіумса 20
шленөс.

32-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн Президіум аслас став
ужын подотчотној РСФСР-са Вер-
ховној Сөветлыс.

33-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн Президіум:

а) чукөртө РСФСР-са Верховној
Сөветлыс сессіјасас;

б) сетө РСФСР-са законјас гө-
гөрвоөдөм, лежалө указјас;

в) нуөдө став јөзлыс јуасөм (ре-
ферендум);

г) отменајтө РСФСР-са Народној
Коміссарјас Сөветлыс, а сің-жө ав-
тономној республикајасса Народној
Коміссарјас Сөветјаслыс шуөмјас-
сө да распораженіјесөс, оз-кө
најө лөсәвны законкөд;

д) РСФСР-са Верховној Сөвет
сессіјасас костын мездө должност-
сыс да назначајтө РСФСР-са торја
Народној Коміссарјасөс РСФСР-са
Народној Коміссарјас Сөветса
председател индөм серті да бөрвы-
лас сувтөдө РСФСР-са Верховној
Сөветлыс вынсөдөм вылө;

е) сетө РСФСР-са почотној зва-
ніјесас;

ж) олөмө пөртө РСФСР-са су-
дебној органјасон мыждөм гражда-
наөс помілованіе право.

34-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет бөрјө Мандатној Коміс-
сіја, коді прөверајтө РСФСР Вер-

ховној Сөветса депутатјаслыс пол-
номочіјесөс.

Мандатној Коміссіја представі-
том серті РСФСР-са Верховној
Сөвет решајтө либө признајтны пол-
номочіјесөс, либө кассірујтны
бөрјөмсө торја депутатјаслыс.

35-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет назначајтө, кор сіјө
лыддө коланаөн, лубөј вопрос ку-
за следственној да ревізійној ко-
миссіјасас.

Став учрежденіјесас да долж-
ностној јөз објазанөс пөртны олө-
мө тајө коміссіјаслыс требовані-
јесөс да сетны налы колана ма-
териалјас да документјас.

36-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн депутат оз вермы-
лоны кысөма судебној кыкүтө-
мө либө арестујтөма РСФСР-са
Верховној Сөвет сөгластөг, а кад-
коластас, кор оз мун РСФСР-са
Верховној Сөветлөн сессіја, —
РСФСР-са Верховној Сөветса Пре-
зидіум сөгластөг.

IV-од ГЛАВА

Росіјској Сөветској Федеративној Соціалистическој Республикалөн государственной управленіе органјас

41-од статта. РСФСР-са госу-
дарственной властлөн высшөј испол-
нительној да распорядительној органыс
ем РСФСР-са Народној Коміссар-
јаслөн Сөвет.

42-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјаслөн Сөвет кыкү-
тө РСФСР-са Верховној Сөвет во-
зын да сылы подотчотној, а
РСФСР-са Верховној Сөвет сес-
сіјасас костын—РСФСР-са Вер-
ховној Сөвет Президіум возын, кодлы
подотчотној.

43-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјаслөн Сөвет СССР-са
да РСФСР-са законјас, СССР-са
Народној Коміссарјас Сөветлөн
постановленіјесас да распораже-
ніјесас подув вылын да најөс олөмө
пөртөм могыс лежалө постановле-
ніјесас да распораженіјесас да прө-
верајтө најөс олөмө пөртөмсө.

44-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјас Сөветлөн поста-
новленіјесасыс да распораженіје-
сыс олөмө быт пөртанаөс РСФСР-
са став территория вылын.

45-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјаслөн Сөвет:

а) отувтө да вескөдлө ужсө
РСФСР-са Народној Коміссаріат-
јаслыс да сылы мукөд подведом-
ственной хожајственној да культур-
ној учрежденіјесасыс; отувтө да
прөверајтө ужсө общесојузној
Народној Коміссаріатјасса уполно-
моченнојјаслыс;

б) приміталө мерајас народно-хо-
жајственној план олөмө пөртөм
куза;

в) приміталө мерајас РСФСР-са
государственной да местној бюд-
жет олөмө пөртөм куза;

г) приміталө мерајас общест-
венној пөрадок кутөм куза, госу-
дарстволыс інтересјасөс дорјөм
да гражданајаслыс правојасөс ві-
зөм куза;

д) вескөдлө да прөверајтө уж-
сө автономној республикајасса
Народној Коміссарјас Сөветјаслыс,

37-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн полномочіјесас пома-
сөм бөрын РСФСР-са Верховној
Сөветлөн Президіум назначајтө
выл бөрјысөмјас РСФСР-са Вер-
ховној Сөветлөн полномочіјесас
помасан лунсаң кык төлысса сро-
кыс не сорөнжык.

38-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлөн полномочіјесас пома-
сөм бөрын РСФСР-са Верховној
Сөветса Президіум кутө ассыс пол-
номочіјесөс сетчөз, кытчөз вылыс
бөрјөм РСФСР-са Верховној Сө-
вет оз лөсөд РСФСР-са Верхов-
ној Сөветлыс выл Президіум.

39-од статта. Вылыс бөрјөм
РСФСР-са Верховној Сөветөс чу-
көртө РСФСР-са Верховној Сөвет
важ составса Президіумыс бөрјөм
бөрас төлыс мыстыс не сорөн-
жык.

40-од статта. РСФСР-са Верхов-
ној Сөвет лөсөдө РСФСР-са Пра-
вительство—РСФСР-са Народној Ко-
миссарјаслыс Сөвет.

вескөдлө да прөверајтө ужсө крај-
јасса да областјасса ужалыс јөз
депутатјаслөн Сөветјас исполні-
тельној комітетјаслыс;

е) лөсөдалө, кор ковмас, РСФСР-
са Народној Коміссарјас Сөвет
бердын хожајственној да культур-
ној стрөитчөм куза специальној ко-
мітетјас да Главној Управленіје-
јас.

46-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјас Сөветлөн ем пра-
во управленіе да овмөсса отрасль-
јас куза, кодјас пырөны РСФСР-
са компетенціјаө, отменајтны крај-
јасса да областјасса ужалыс депу-
татјас Сөветјас исполнительној ор-
ганјаслыс шуөмјасөс да распора-
женіјесөс да дугөдавны олөмө
пөртөмыс автономној республи-
кајасса Народној Коміссарјас Сө-
ветјаслыс постановленіјесөс да
распораженіјесөс да крајјасса да
областјасса ужалыс јөз Сөветјас-
лыс шуөмјасөс да распораженіје-
јасөс. РСФСР-са Народној Коміс-
сарјас Сөветлөн ем право отменајт-
ны РСФСР-са Народној Коміссар-
јаслыс приказјасөс да инструкціја-
јасөс.

47-од статта. РСФСР-са Наро-
дној Коміссарјаслөн Сөвет лөсөдөсө
РСФСР-са Верховној Сөветөн та-
шөм составөн:

РСФСР Народној Коміссарјас
Сөветса председател;

РСФСР Народној Коміссарјас
Сөветса председателөс вежыс-
јас;

РСФСР Государственной Планө-
вој Коміссіјаса председател;

РСФСР-са Народној Коміссарјас:
Пішчевөј промышленност ку-
за;

Кокны промышленност куза;

Вөргө промышленност куза,
Візму ужалөм куза;

Ҷерновөј да животноводческој

РСФСР Конституціалон проек, кодос представітома РСФСР ВЦК-са Конституціонној Коміссіаон да ошкѡма РСФСР ВЦК Презідіумѡн Сѡветјас Чрезвычайној XVII-ѡд Всероссійској Сјезд вылын відлалѡм вылѡ

Рѡссійској Сѡветској Федератівној Соціалістическој Республікалѡн

КОНСТИТУЦІЯ (Основној Закон)

совхозјас куза;
Фінансјас куза;
Пышкѡсса тѡргутѡм куза;
Јустіціја куза;
Җонвіҗалун кутѡм куза;
Провешценіје куза;
Местној промышленност куза;
Коммунальној овмѡс куза;
Соціальној обеспеченіје куза;
Заготовкајас куза СССР Комітетса уполномоченној;
Искусство фелѡјас куза Управленіјеса начальник;
Общесојузној Народној Комісаріатјасса уполномоченнојјас.

48-ѡд статта. РСФСР-са правітельство лѡбѡ РСФСР-са Народној Комісар, кодлы вѡчѡма јуалѡм РСФСР Верховној Сѡветса депутатѡн, ѡбјазанѡс кујім лунја срокыс не сорѡнжык сетны кывѡн лѡбѡ гѡжѡмѡн вѡчакыв РСФСР-са Верховној Сѡветын.

49-ѡд статта. РСФСР-са Народној Комісарјас вескѡдлѡны РСФСР компетенціјаѡ пырыс государственној управленіје јукѡнјасѡн.

50-ѡд статта. РСФСР-са Народној Комісарјас соотвѡстујушѡј Народној Комісаріатјас компетенціја префелјасын СССР-са да РСФСР-са законјас, СССР-са Народној Комісарјас Сѡветлѡн да РСФСР-са Народној Комісарјас Сѡветлѡн постановленіјејас да распораженіјејас, СССР-са сојузно-республіканској Народној Комісаріатјаслѡн пріказјас да інструкціјајас подув вылын да најѡс олѡмѡ пѡртѡм могыс лѡзалѡны пріказјас да інструкціјајас да прѡвѡрајтѡны најѡс олѡмѡ пѡртѡмѡ.

51-ѡд статта. РСФСР-са Народној Комісаріатјас емѡс лѡбѡ сојуз-

но-республіканскојјас лѡбѡ республіканскојјас.
52-ѡд статта. РСФСР-са сојузно-республіканској Народној Комісаріатјас вескѡдлѡны налы поручітѡм РСФСР-са государственној управленіје отраслѡн, сѡмын СССР-са Верховној Сѡвет Презідіумѡн вынсѡдѡм спісок сеерті урчітѡм лыда прѡпріјатіејасыс кынці, кыҗі РСФСР-са Народној Комісарјас Сѡветлы, сїҗі і СССР-са соотвѡстујушѡј сојузно-республіканској Народној Комісаріатлы подчїнајтѡмѡн.

53-ѡд статта. РСФСР-са Республіканској Народној Комісаріатјас вескѡдлѡны налы поручітѡм государственној управленіје отраслѡн, РСФСР-са Народној Комісарјас Сѡветлы вескыда подчїнајтѡмѡн.

54-ѡд статта. РСФСР-са сојузно-республіканској Народној Комісаріатјаслѡн лѡбны РСФСР-са ташѡм Народној Комісаріатјас:
Пішшевој промышленност ккуза;
Кокны промышленност куза;
Вѡрпромышленност куза;
Вїзму ужалѡм куза;
Җерновој да жīvотноводческој совхозјас куза;
Фінансјас куза;
Пышкѡсса тѡргутѡм куза;
Пышкѡсса фелѡјас куза;
Јустіціја куза;
Җонвіҗалун кутѡм куза.

55-ѡд статта. Республіканској Народној Комісаріатјаслѡн лѡбны РСФСР-са ташѡм Народној Коомісаріатјас:
Провешценіје куза;
Местној промышленност ккуза;
Коммунальној овмѡс куза;
Соціальној обеспеченіје кузаа.

V-ѡд ГЛАВА

Автономној Сѡветској Соціалістическој Республікајасса государственној властлѡн высшѡј органјас

56-ѡд статта. Автономној республікаса государственној властлѡн высшѡј органыс ем АССР-са Верховној Сѡвет.

57-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет бѡрјѡ АССР-са республікаса гражданаѡн носѡс срок кежлѡ Автономној республікаса Конституціаѡн урчітѡм представітельство нормајас серті.

58-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет ем зїкѡбі законодательној орган АССР-лѡн.

59-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет:

- а) прїмітѡ Автономној республікалыс Конституціја да пыртѡ сїҗѡс РСФСР-са Верховној Сѡветлы вынсѡдѡм вылѡ;
- б) урчїтѡ Автономној республікаса рајонјас вылѡ јуклѡм ѡформајонјаслыс да карјаслыс границајасѡ да пыртѡ РСФСР-са Верховној Сѡветлы вынсѡдѡм вылѡ;
- в) вынсѡдѡ Автономној республікалыс народно-хозајственној план да бјуджет;

г) сетѡ Автономној республікаса почетној званіејас.

60-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет бѡрјѡ АССР-са Верховној Сѡветлыс Презідіум ташѡм составѡн: АССР-са Верховној Сѡвет Презідіумса префедателѡс, сїҗѡс вежысјасѡс, Презідіумса секретарѡс да АССР-са Верховној Сѡвет Презідіумса шленјасѡс.

61-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет Презідіум подѡтчѡтној АССР-са Верховној Сѡветлы.

62-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет Презідіумлѡн полномочїејасыс урчїтѡны АССР-са Конституціаѡн.

63-ѡд статта. Засѡданїејас нудѡм могыс Автономној республікаса Верховној Сѡвет бѡрјѡ АССР Верховној Сѡветса префедателѡс да сїҗѡс вежысјасѡс.

64-ѡд статта. Автономној республікаса Верховној Сѡвет лѡсѡдѡ Автономној республікалыс Правїтельство—АССР-са Народној Комісарјаслыс Сѡвет.

VI-ѡд ГЛАВА

Автономној Сѡветској Соціалістическој республікајасса государственној управленіје органјас

65-ѡд статта. АССР-са государственној властлѡн высшѡј исполнїтельној да распорядительној органыс ем АССР-са Народној Комісарјаслѡн Сѡвет.

66-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјаслѡн Сѡвет кывкѡтѡ АССР-са Верховној Сѡвет возын да сылы подѡтчѡтној, а Автономној республікаса Верховној Сѡвет сессїајас костын — Автономној республікаса Верховној Сѡвет Презідіум возын, кодлы подѡтчѡтној.

67-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјаслѡн Сѡвет СССР-са, РСФСР-са да Автономној республікаса законјас, СССР-са да РСФСР-са Народној Комісарјас Сѡветјас шѡдмјас да распораженїејас подуввылын да најѡс олѡмѡ пѡртѡм могыс, лѡзалѡ шѡдмјас да распораженїејас да прѡвѡрајтѡ најѡс олѡмѡ пѡртѡмѡ.

68-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјас Сѡветлѡн ем право отменајтны АССР-са Народној Комісарјаслыс прїказјас да інструкціјајас, АССР терріторїа вылын округјасса, карјасса да рајонјасса ужалыс јѡз Сѡветјас депутатјас исполнїтельној комїтетјаслыс шѡдмјас да распораженїејас, а сїҗѡ дугѡдны олѡмѡ пѡртѡмыс округјасса, карјасса да рајонјасса ужалыс јѡз Сѡветјас депутатјаслыс шѡдмјасѡс да распораженїејасѡс.

69-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјаслѡн Сѡвет лѡсѡдѡ Автономној республікаса Верховној Сѡветѡн ташѡм составѡн:

- Автономној республікаса Народној Комісарјас Сѡветса префедател;
- Народној Комісарјас Сѡветса префедателѡс вежысјас;
- Государственној планѡвој комїсїјаса префедател;

VII-ѡд ГЛАВА

Автономној областјаслѡн государственној власт органјас

73-ѡд статта. Автономној областса государственној властлѡн органыс ем Автономној областса ужалыс депутатјаслѡн Сѡвет.

74-ѡд статта. Автономној областса ужалыс јѡз депутатјаслѡн Сѡвет бѡрјысѡ Автономној областса гражданаѡн кык носѡс срок кежлѡ РСФСР-са Конституціаѡн урчїтѡм представітельство нормајас серті.

75-ѡд статта. Автономној об-

Народној Комісарјас:
Вїзму ужалѡм куза;
Фінансјас куза;
Пышкѡсса тѡргутѡм куза;
Пышкѡсса фелѡјас куза;
Јустіціја куза;
Җонвіҗалун кутѡм куза;
Провешценіје куза;
Местној промышленност куза;
Коммунальној овмѡс куза;
Соціальној обеспеченіје куза;
Заготовкајас куза Комїтетса уполномоченној;
Искусство фелѡјас куза управленіјеса начальник.

Республікаса овмѡс аслыспѡбслунјас серті, РСФСР-са Верховној Сѡвет вынсѡдѡмѡн Народној комїсарјас:

- Пішшевој промышленност куза;
- Кокны промышленност куза;
- Вѡрпромышленност куза.

70-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјас вескѡдлѡны государственној управленіје отраслјасѡн, кодјас пырѡны РСФСР да АССР Конституціја серті, Автономној республіка компетенціјаѡ.

71-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісарјас соотвѡстујушѡј Народној Комісаріатјас компетенціја префелјасын СССР, РСФСР да АССР законјас, СССР-са, РСФСР-са да АССР-са Народној Комісарјас Сѡветјаслѡн постановленїејас да распораженїејас, РСФСР-са Народној Комісарјас прїказјас да інструкціјајас подув вылын да најѡс олѡмѡ пѡртѡм могыс лѡдны прїказјас да інструкціјајас.

72-ѡд статта. Автономној республікаса Народној Комісаріатјас вескѡдлѡны налы поручітѡм государственној управленіје отраслѡн, кыҗі АССР-са Народној Комісарјас Сѡветлы, сїҗі і РСФСР-са соотвѡстујушѡј Народној Комісарјаслыс подчїнајтѡмѡн.

ластса ужалыс јѡз депутатјас Сѡветлѡн исполнїтельној да распорядительној органыс ем најѡдн бѡрјѡм исполнїтельној комїтет.

76-ѡд статта. Быд Автономној областса ужалыс јѡз депутатјаслѡн Сѡвет сетѡ РСФСР-са Верховној Сѡветлы вынсѡдѡм вылѡ „Автономној област јылыс положенїе“, кодї учїтывајтѡ Автономној областлыс національној аслыспѡбслунјасѡс.

VIII-ѡд ГЛАВА

Государственној властлѡн меставысѡ органјас

77-ѡд статта. Крајјасын, областјасын, автономној областјасын, национальној округјасын, адмінїстратівној округјасын, рајонјасын, карјасын, сїктјасын (станїцајасын, де-

ревњајасын, хуторјасын, аулјасын) государственној власт органјасыс ужалыс јѡз депутатјаслѡн Сѡветјас.

РСФСР Конституціалон проект, кодос представітома РСФСР ВЦК-са Конституціонној Коміссіаон да ошкөма РСФСР ВЦК Президіумон Советјас Чрезвычайној XVII-од Всероссийској Сјезд вылын відлалом выло

Росіјској Сөветској Федеративној Соціалістическој Республікалон

КОНСТИТУЦІЯ (Основној Закон)

78-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон крајјасса, областјасса Советјас, націоналној да админістративној округјасса ужалыс јоз депутатјаслон Советјас, ужалыс јоз депутатјаслон районјасса, карјасса, сиктјасса (станіцајасса, фервнајасса, хуторјасса, аудјасса) Советјас бөрјуссоны крајса, областса, націоналној округса, админістративној округса, районса, карса, сиктса ужалыс јоз 2 васа срок кежло.

79-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон Советјас вескөдлоны налы подчинонној управленіе органјас ужон, обеспечивајтоны государственној порадок охранајтом, законјас соблудајтом да гражданајаслыс правојас охранајтом, вескөдлоны меставивса хозяйствајној да культурној строітелствоон, лөсөдлоны местној бјуджет.

80-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон Советјас приміталөны шүөмјас да сөталөны распораженіејас СССР-са, РСФСР-са да автономној республикаса законјасон налы сөтөм правојас префелјасын.

81-од статта. Ужалыс јоз депутатјас крајјасса, областјасса Советјаслон, націоналној да админістративној округјасса ужалыс јоз депутатјас Советјаслон, ужалыс јоз депутатјас районјасса, карјасса да сиктјасса Советјаслон исполнителној да распоражителној органјасыс емөс наон бөрјөм исполнителној комітетјас составон: председател, сійөс вежысјас, секретар да шленјас.

82-од статта. Негырыс сиктјасын сиктјасса (станіцајасса, хуторјасса, аудјасса) ужалыс јоз депутатјас Советјаслон исполнителној да распоражителној органыс ем наон бөрјөм председател, сійөс вежыс да секретар.

83-од статта. Ужалыс јоз депутатјас крајјасса да областјасса Советјаслон сессіјајасыс чукөртөны најө исполнителној комітетјаслон вонас 4-ыс не гежөдгыка.

84-од статта. Ужалыс јоз депутатјас районјасса Советјаслон да админістративној округјасса ужалыс јоз депутатјас Советјаслон сессіјајасыс чукөртөны најө исполнителној комітетјаслон вонас 6-ыс не гежөдгыка.

85-од статта. Ужалыс јоз депутатјас крајјасса да сиктјасса Советјаслон сессіјајасыс чукөртөны најө исполнителној органјасон толыснас өткыс не гежөдгыка.

86-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон крајјасса, областјасса Советјас, націоналној да админістративној округјасса ужалыс јоз депутатјаслон Советјас, ужалыс јоз депутатјаслон районјасса да карјасса Советјас бөрјөны асланыс сессіја кад кежло председателөс да секретарөс сессіјајасыс заседаніејас нуөдөм могуе.

87-од статта. Сиктсөветса председател чукөртө сиктса Сөветөс да нуөдө сылыс заседаніејасө.

88-од статта. Ужалыс јоз депутатјас Советјаслон исполнителној органјасыс вескыда подотчотнојө кызі најөс бөрјыс ужалыс јоз депутатјас Сөветлы, сізі і ужалыс јоз депутатјасвылынжык су-

лалыс Сөветса исполнителној органлы.

89-од статта. Ужалыс јоз депутатјас Советјаслон вылынжык сулалыс исполнителној комітетјаслон ем право отменајтны улынжык сулалыс исполнителној комітетјаслыс шүөмјасө да распораженіејасө да дүгөдавны оломө портөмыс ужалыс јоз депутатјас улынжык сулалыс Советјаслыс шүөмјасө да распораженіејасө.

90-од статта. Ужалыс јоз депутатјас вылынжык сулалыс Советјаслон ем право отменајтны ужалыс јоз депутатјас улынжык сулалыс Сөветјаслыс да најө исполнителној комітетјаслыс шүөмјасө да распораженіејасө.

91-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон крајса (областса) Сөвет вескөдло сыон котыртөм отфелјас ужон, өтүвтө да прөверајтө ужөс сы дінын состоітыс управленіејаслыс.

92-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон крајјасса (областјасса) Сөветјас котыртөны исполнителној комітетјаслыс ташөм отфелјас:

Візму овмөс куза;
Народној образованіе куза;
Җонвізалун кутөм куза;
Соціалној обеспеченіе куза;
Финансјас куза;
Коммуналној овмөс куза;
Пышкөсса торгүтөм куза;
Местној промышленност куза;
Обшшөй отфел;
Планөвөй коміссіја.

93-од статта. Крајса (областса) условіејас серті, СССР да РСФСР законјас подув вылын, общесөюзној Народној Коміссаріатјас, а сізі-жө сојузно-республиканској Народној Коміссаріатјас: Кокны промышленност куза, Пішчевөй промышленност куза, Вөрпромышленност куза, Җерновөй да животноводческөй совхозјас куза, Пышкөсса фелөјас куза котыртөны ужалыс јоз депутатјас крајјасса (областјасса) Сөветјас бердын управленіејас.

94-од статта. Ужалыс јоз депутатјас крајјасса (областјасса) Сөветјаслон отфелјас да управленіејас асланыс ужын подчинајтчөны кызі ужалыс јоз депутатјаслон соотвөстујушшөй крајса (областса) Сөветлы да сыдөн исполнителној комітетлы, сізі і РСФСР-са соотвөстујушшөй Народној Коміссаріатлы.

95-од статта. Админістративној округјасса депутатјаслон Сөветјас да наон исполнителној комітетјас котыртөны отфелјас да нуөдөны ассыныс ужнысө РСФСР-са верховној органјаслон законјас да указјас да ужалыс јоз депутатјас крајјасса (областјасса) Сөветјаслон шүөмјас подув вылын.

96-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон районној Сөвет вескөдло сыон котыртөм отфелјас ужон.

97-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон районјасса Советјас котыртөны исполнителној комітетјаслыс ташөм отфелјас:

Візму овмөс куза;
Народној образованіе куза;
Финансјас куза;
Пышкөсса торгүтөм куза;
Җонвізалун кутөм куза;
Соціалној обеспеченіе куза;

Тујјас куза;

Планөвөй коміссіја.

98-од статта. Рајон условіејас серті, СССР да РСФСР законјас подув вылын, ужалыс јоз депутатјаслон соотвөстујушшөй крајса (областса) Сөвет вынсөдөмон Пышкөсса фелөјас куза сојузно-республиканској Народној Коміссаріат, а сізі-жө Местној промышленност куза да Коммуналној овмөс куза республиканској Народној Коміссаріатјас котыртөны ужалыс јоз депутатјаслон районјасса Советјас бердын управленіејас.

99-од статта. Ужалыс јоз депутатјас районјасса Советјаслон отфелјас подчинајтчөны асланыс ужын кызі ужалыс јоз депутатјаслон районса Сөветлы да сыдөн исполнителној комітетлы, сізі і ужалыс јоз депутатјас крајса (областса) Сөветлон соотвөстујушшөй отфеллы.

100-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон карјасса Советјас отүвтөны да вескөдлоны наон котыртөм отфелјас ужон.

101-од статта. Ужалыс јоз депутатјаслон карјасса Советјас котыртөны исполнителној комітетјаслыс ташөм отфелјас:

Финансјас куза;
Коммуналној овмөс куза;
Пышкөсса торгүтөм куза;
Җонвізалун кутөм куза;
Народној образованіе куза;
Соціалној обеспеченіе куза;
Орготфел;
Планөвөй коміссіја

да, сыыс кыңзі, карса промышленностлон, сіјө карса да карбердса овмөс аслыспөдслунјас серті: Местној промышленност куза; Візму овмөс куза.

102-од статта. Ужалыс јоз депутатјас крајјасса Советјаслон отфелјас подчинајтчөны асланыс ужын кызі ужалыс јоз депутатјаслон соотвөстујушшөй карса Сөветлы да сыдөн исполнителној комітетлы, сізі і ужалыс јоз депутатјаслон соотвөстујушшөй районној Сөветлы либө вескыда ужалыс јоз депутатјаслон крајса (областса) Сөветлы.

103-од статта. Москва да Ленинград карјасса ужалыс јоз депутатјас Советјаслон отфелјас подчинајтчөны асланыс ужын кызі Москва да Ленинградса ужалыс јоз депутатјаслон Сөветлы да сыдөн исполнителној комітетлы, сізі і РСФСР-са соотвөстујушшөй Народној Коміссаріатлы вескыда.

104-од статта. Националној округјасса ужалыс јоз депутатјаслон Сөветјас да наон исполнителној комітетјас портөны оломө округ территория вылын правојас да обязанностјас, кодјас пуктысөды на выло „Националној округјасыс положеніејөд“, а сізі-жө ужалыс јоз депутатјас соотвөстујушшөй крајса (областса) Сөвет шүөмјасон.

„Националној округјасыс положеніе“ лөбөдөө РСФСР-са Верховној Сөветөн.

IX-од ГЛАВА

Росіјској Сөветској Федеративној Соціалістическој Республікалон бјуджет

105-од статта. РСФСР-лон государственној бјуджет вөчөө РСФСР-са Народној Коміссарјас Сөветөн да сөтө сыон РСФСР-са Верховној Сөветөн вынсөдөм выло. РСФСР-са Верховној Сөветөн вынсөдөм РСФСР-лон государственној бјуджет публикујтсө ставлы төдөм выло.

106-од статта. РСФСР-са Верховној Сөвет бөрјө бјуджетној коміссіја, коді докладывајтө Верховној Сөветлы РСФСР-са государственној бјуджет куза ассыс заключеніесө.

107-од статта. РСФСР-лыс государственној бјуджет оломө портөм јылыс отчот вынсөдөө РСФСР-

са Верховној Сөветөн да публикујтсө ставлы төдөм выло.

108-од статта. Автономној республикајасса бјуджетјасө да местајасывыс крајјасса (областјасса) бјуджетјасө, а сізі-жө автономној областјасса, националној да админістративној округјасса, районјасса, карјасса да сиктјасса Советјаслон бјуджетјасө пыртсөны местној хозяйстваыс доходјас, местној налогјасыс да сборјасыс поступленіејас, а сізі-жө отчөслөніејас најө территория вылын поступајтыс государственној доходјасыс СССР-са да РСФСР-са законодательствөди урчитөм размерјасын.

X-од ГЛАВА

Суд да прокуратура

109-од статта. РСФСР-ын правосудіе портөб оломө РСФСР-са Верховној Судөн, автономној республикајасса Верховној Судјасон, крајевөй да областној судјасон, автономној областјасса судјасон, националној округјасса судјасон, админістративној округјасса судјасон, СССР-са Верховној Сөвет шүөм серті лөбөдөө СССР-са специальној судјасон, народној судјасон.

110-од статта. Став судјасын фелөјасө відлалөмыс нуөсөө народној заседателјас участвүјтө-

мон, сөшөм случаясыс кыңзі, кодјасөс специально индөла законөн.

111-од статта. РСФСР-са Верховној Суд ем РСФСР-са высшөй судебној орган. РСФСР-са Верховној Суд выло пуктысөө РСФСР-са автономној республикајасса да областјасса став судебној органјас судебној уж бөрсө візөдөм (надзор).

112-од статта. РСФСР-са Верховној Суд бөрјысөө РСФСР-са

РСФСР Конституціалон проект, кодос представітма РСФСР ВЦК-са Конституціонној Коміссіаон да ошкма РСФСР ВЦК Презідіумон Советјас Чрезвычайној XVII-од Всероссийској Сјезд вылын відлалом выло

Росіјској Советској Федеративној Соціалістическој Республікалән

КОНСТИТУЦИЈА (Основној Закон)

Верховној Советон вит вога срок кежлө.

113-од статта. Автономној Республікајасса Верховној Судјас бөрјиссөны автономној республікајасса Верховној Советјасон вит вога срок кежлө.

114-од статта. Краевөј да областној судјас, автономној областјасса судјас, націоналној да админістративној округјасса судјас бөрјиссөны ужалыс јөз депутатјас крајјасса, областјасса Советјасон либө автономној областјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасон либө націоналној да админістративној округјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасон вит вога срок кежлө.

115-од статта. Народној судјас бөрјиссөны районса гражданаон всеобщщөј, вескыс да равнөј бөрјисан право подув вылын гусөн гөлдөсүтөмөн—кујим вога срок кежлө.

116-од статта. РСФСР-ын судо-производство нүдсө роч кыв вылын либө Автономној, республіка-са либө Автономној областса, либө націоналној округса кыв вылын, сійө мортјаслы, кодјас оз төдны тајө кывсө, фелө материалјасон переводчик пыр тырвыјө төдмөдөм обеспечитөмөн, а сиз-жө суд вылын ас кывөн выступајтны право обеспечитөмөн.

117-од статта. РСФСР-са став судјасын фелө відлаломыс вога,

мыжеш законөн абу урчитөма таыс кежомјас, мыжданалы дорјөм выло право обеспечитөмөн.

118-од статта. Судјас независимөјөс да подчинатчөны сөмын законлы.

119-од статта. Став Народној Коміссариатјасон да налы подведомственној учрежденијесон, сиз-жө кызі і торја должностној мортјасон, а сиз-жө РСФСР-са гражданаон РСФСР-са территория вылын законјас стөч олмө пөртөм бөррса высшөј надзор пөртсө олмө кызі вескыда СССР-са Прокуророн, сизі і РСФСР-са Прокурор пыр.

120-од статта. РСФСР-са Прокурор назначатсө СССР-са Прокуророн вит вога срок кежлө.

121-од статта. Крајјасса да областјасса прокурорјас, а сиз-жө автономној республікајасса да автономној областјасса прокурорјас назначатсөны СССР-са Прокуророн вит вога срок кежлө.

122-од статта. Националној да админістративној округјасса, районјасса да карса прокурорјас назначатсөны РСФСР-са Прокуророн СССР-са Прокурор вынсөдөмөн вит вога срок кежлө.

123-од статта. Прокуратуралон органјас пөртөны олмө асыныныс ужсө некушөм места вывса органјасан завіттөг, подчинатчөны сөмын СССР-са Прокурорлы.

ти гражданајаслы вескыда либө кышолөн преимушествојас лөсөдөм, сиз-жө кызі расөвөј да националној ісклучителност, либө лөглун да кезөвтөм быдпөлөс пропо-ведүйтөм—карајтчөны законөн.

130-од статта. Граждана советлы свобода обеспечитөм могыс РСФСР-ын вічко торјөдөма государствоыс да школа вічкоыс. Религіозној култјас нүддан свобода да аңгирелигіозној пропаганда выло свобода признајтсө став граждана сајын.

131-од статта. Ужалыс јөз интересјас серті да социалістическој строј јонмөдөм могыс РСФСР-са гражданаы законөн гарантірујтсө:

- а) кыв выло свобода;
- б) печат выло свобода;
- в) собраніјес да митингјас выло свобода;
- г) ывлавывса шествіјес да демонстраціјас выло свобода.

Гражданајаслөн тајө правојасыс обеспечиватсөныс ужалыс јөзлы да најө организацијаслы типографіјас, бумага запасјас, общественној зданијес, улычјас, свјаг средствојас да мукөд материальној условіјес сетөмөн, кодјас колөны тајөјасөс олмө пөртөм выло.

132-од статта. Ужалыс јөз интересјас серті да народној массајаслы организационној самодөјательностсө да політическој вождөстчөмсө кыпөдөм могыс РСФСР-са гражданаы обеспечиватсө право котыртчыны общественној организацијасө: профессионалној сојузјасө, кооперативној отувтчөмјасө, томјөз организацијасө, спортивној да оборонној организацијасө, культурној, техническој да научној обшествојасө, а рабочөј класс пөвсыс да ужалыс јөз мукөд слөјјас пөвсыс јонжыка вождөстчыс да сознательној граждана котыртчөны Ставсојузса коммунистическој (большевикјас) партијаө, коді ем социалістическој стројсө јонмөдөм да кыпөдөм вөсна тышыс ужалыс јөзлөн воынмуныс отрад да коді ем ужалыс јөз став организацијаслөн, кызі обшественнојјаслөн,

сизі і государственнојјаслөн вескөдлыс јадро.

133-од статта. РСФСР-са гражданаы обеспечиватсө личностлөн неперікосновенност. Суд шуөмтөг либө прокурор вынсөдтөг некод оз вермы лоны арестүтөмабн.

134-од статта. Граждана оланінјаслөн неперікосновенност да гижасөмјаслөн гусалун вісөны законөн.

135-од статта. РСФСР сетө убежішче право мукөд странајасса гражданаы, кодјасөс преследүйтөны ужалысјаслы интересјасө дорјөмыс, либө научној ужыс, либө национално-освобөдительној тышыс.

136-од статта. РСФСР-са быд гражданин објазан соблудатны Росіјској Советској Федеративној Соціалістическој Республікалыс Конституціјасө, пөртны олмө законјас, кутны уж дисциплина, честнөјөн лоны обшественној долг динө, уважатны социалістическој оланногыс правилөјасө.

137-од статта. РСФСР-са быд гражданин објазан віжны да јонмөдны обшественној, социалістическој собственност, кызі советској стројлыс свјашченној да вөрчөдны поэтөм подув, кызі рөдіна озырлунлыс да јонлунлыс істочник, кызі став ужалыс јөз зажиточној да культурној олөмыс істочник.

Обшественној социалістическој собственност выло усласысјас—народлөн врајас.

138-од статта. Всеобщщөј воінској објазанност ем закон.

Рабоче-Крестьянској Красној Арміяын воінској служба ем почетној објазанност РСФСР-са гражданаон.

139-од статта. Отечествономөс дорјөм ем свјашченној долг РСФСР-са быд гражданинлөн. Рөдіналы ізменитөм: присагаыс кежөм, врагладорө вужөм, государствоса военној вынјөрлы ушщерб вөчөм, шпіонаж—карајтчөны закон став стрөглуннас, кызі мебса ыжыд злодејство вөчөм.

XI-од ГЛАВА

Гражданаон основној правојас да објазанностјас

124-од статта. РСФСР-са гражданаон ем уж выло право, мөднөгөн-кө, гарантірованној уж полудитөм выло право, најө уж лыс да качество серті дон мынтысөмөн.

Уж выло право обеспечиватсө народној овмөс социалістическоја котыртөмөн, советској обшество-са производительној вынјас пыр өтарө содөмөн, хожајственној кризісјаслыс позанлун вештөмөн да ужтөмалөм бырөдөмөн.

125-од статта. РСФСР-са гражданаон ем шојччөм выло право.

Шојччөм выло право обеспечиватсө кызын рабочөјслыс ужаланлунсө сизім часөз чинтөмөн, рабочөјјаслы да служащөјјаслы быд во отпускјас сетөмөн, уждөн сохранитөмөн, ужалысјасөс обслуживатөм выло уна лыда санаторіјајас, шојччан керкајас, клубјас сетөмөн.

126-од статта. РСФСР-са гражданаон ем материальној обеспеченије выло право пөрыс дырји, а сиз-жө—вісигөн да ужавны верманлун воштөм лучајас дырји.

Тајө правоыс обеспечиватсө рабочөјјасөс да служащөјјасөс государство шщөт выло социальној страхүтөм јона паскөдөмөн, ужалыс јөзлыс дон бөсттөг медицинаској остөг сетөмөн, ужалыс јөзлы пөлзүйтчөм выло уна лыда курортјас сетөмөн.

127-од статта. РСФСР-са гражданаон ем образованије выло право.

Тајө правоыс обеспечиватсө

всеобщщөј објазательној начальној велөдөмөн, донбөсттөг велөдөмөн, шщө і высшөј образованијесыс, высшөј школаын кызын велөдчысјаслы государствоној степенфијајас системаон, школајасын ас ккыв вылын велөдөмөн, заводјасын, совхозјасын, машинно-тракторној станціјајасын да колхозјасын ужалысјаслыс дон бөсттөг производственној, техническој да агрономическој велөдчөм котыртөмөн.

128-од статта. РСФСР-ын нывбабалы сетөдны мужчинакөд өткоф правојас хожајственној, государственној, культурној да обшественно-політическој олөм став јукөнјасын.

Нывбабаслыс тајө правојасө олөмө пөртан позанлуныс обеспечиватсө уж выло, ужыс мынтысөм выло, шојччөм выло, социальној страхованије да образованије выло мужчинакөд өткоф правојас сетөмөн, мамыс да кагалыс интересјасө государствон охранајтөмөн, нывбабалы нөбасигөн отпускјас сетөмөн уждөн колөмөн, уна лыда челафасан керкајасон, челаф јасліјасон да садјасон.

129-од статта. Националност ні раса выло вісөдтөг РСФСР-са гражданаон хожајственној, государственној, культурној да обшественно-політическој олөм став јукөнјасын өткоф право ем вөрчөдны поэтөм закон.

Көт кушөма ескө мед ез вөв вескыда көт кышолөн правојас ограничитөм, либө, мөдарө, расөвөј да националној принадлежност сер-

XII-од ГЛАВА

Бөрјисан система

140-од статта. Депутатјасөс бөрјөмјасыс ужалыс јөз депутатјас став Советјасө: РСФСР-са Верховној Советө, ужалыс јөз депутатјас краевөј да областној Советјасө, автономној республікајасса Верховној Советјасө, автономној областјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасө, националној да админістративној округјасса, районјасса, карјасса да сиктјасса (станіцајас, деревнајас, хуторјас, аулјас) ужалыс јөз депутатјас Советјасө нүдсөны бөрјисысјасон всеобщщөј, равнөј да вескыс бөрјисан право подув вылын гусөн гөлдөсүтөмөн.

141-од статта. Депутатјасөс бөрјөмјас всеобщщөјөс: РСФСР-са став гражданаон, кодјаслы тырөма 18 арөс, расөвөј да националној принадлежност выло, вероисповеданије, образовательној ценз, огодлост, социальној проісхожде-није, імушественној положеније

да воңа дејательност выло вісөдтөг ем право бөрјыны депутатјасөс да лоны бөрјөмаон, јөјјас кын-зі да бөрјисан правоыс лішитөмөн судөн судитөм јөз кынзі.

142-од статта. Депутатјасөс бөрјөмјас равнөјөс: быд гражданинлөн ем өті гөлөс; став гражданаыс бөрјисөмын участвүтөны өткоф основанијес вылын.

143-од статта. Нывбабас пөлзүйтчөны бөрјисан да бөрјөмаон лоан правоон мужчинајаскөд өткофа.

144-од статта. Красној Арміяын служитыс граждана пөлзүйтчөны бөрјисан да бөрјөмаон лоан правоон став гражданакөд өткофа.

145-од статта. Депутатјасөс бөрјөмјас вескыдөс: ужалыс јөз депутатјас став Советјасө сиктса да карса ужалыс јөз депутатјас

РСФСР Конституціјалон проект, кодос представитома РСФСР ВЦИК-са Конституціонној Комиссіјан да ошкома РСФСР ВЦИК Президіумон Советјас Чрезвычайној XVII-од Всероссийској Сјезд вылын відлалом выло

Росіјској Советској Федеративној Соціалістическој Республікалон

КОНСТИТУЦИЈА (Основној Закон)

(П О М)

Советсан заводитомон РСФСР-са Верховној Советод борысомјас нуодсони непосредственно гражданајасон вескыд борјомјасон.

146-од статта. Депутатјасос борјогон голосујтомыс гуса.

147-од статта. РСФСР-са ужалыс јоз депутатјаслон Советјасо борысомјас вчсони борысан округјас куза ташом нормајас серті:

крајса (областса) Советос крајлон либо областлон размерјас серті—оти депутат 15.000 не ешажык да 40.000 не унжык олысасыс;

Автономној областса областној Советос Автономној област размерјас серті—оти депутат—1.500 не ешажык да 2.000 не унжык олысасыс;

націоналној округса Советос националној округ размерјас серті—оти депутат 100 не ешажык олысасыс да 500 не унжык олысасыс;

админістративној округса Советос админістративној округ размерјас серті—оти депутат 2.000 не ешажык да 10.000 не унжык олысасыс;

рајонса Советос рајон размерјас серті—оти депутат 500 не ешажык да 1.500 не унжык олысасыс;

карса Советос да карјасын рајонса Советос кар либо карса рајон

размерјас серті—оти депутат 100 не ешажык да 1000 не унжык олысасыс;

Москва да Ленинградса Советјасос—оти депутат 3.000 олысасыс;

сіктса Советос сіктса Совет рајон дејателност размерјас серті—оти депутат 100 не ешажык да 250 не унжык олысасыс.

Борысан нормајас ужалыс јоз депутатјас быд крајса (областса) Советлы, автономној областјасса ужалыс јоз депутатјас Советлы, националној да админістративној округса ужалыс јоз депутатјас Советлы, рајонса да карса ужалыс јоз депутатјас Советлы урчисони „РСФСР-са ужалыс јоз депутатјас Советјасо борысомјас жылыс положеніеон“ борысан нормајас префелјасын, кодјасос индома тајо статтаын.

Борысан нормајас сіктса ужалыс јоз депутатјас Советјасы урчисони крајса (областса) ужалыс јоз депутатјас Советјасон, автономној республікајасса Верховној Советјасон да автономној областјасса ужалыс јоз депутатјас Советјасон борысан нормајас префелјасын, кодјасос индома тајо статтаас.

148-од статта. Борысигон кандидатјасыс индысони борысан округјас куза.

Кандидатјасос индан правоыс обещивајтсө общественној организацијас да ужалыс јоз общественнојаслы, коммунистическој партијној организацијаслы, профессионалној сојузјаслы, кооперативјаслы, том-

јоз организацијаслы, культурној обшествојаслы.

149-од статта. Быд депутат објазан сетны отчет борысјас воын аслас ужыс да ужалыс јоз депутатјас Совет ужыс, да любод кабо вермас лоны бор вештома унжык борысјас шум серті законон лосодом порококн.

XIII-од ГЛАВА

Герб, флаг, столица

150-од статта. Росіјској Советској Федеративној Соціалістическој Республікалон государственној герб состоито зарни чарла да молот серпасыс, кодјасос пуктома крест на крест воропјаснас увлап горд фон вылын шонди југор пычкө да кышалөма шепјасон, гижөдон: „РСФСР“ да „Став странајасса пролетаріјјас дувтчөј!“.

151-од статта. Росіјској Совет-

ској Федеративној Соціалістическој Республікалон государственној флагыс горд полотнишыс, кодлон шујга пельсас, пуладорас вылын гижөма зарни шыпасјас „РСФСР“.

152-од статта. Росіјској Советској Федеративној Соціалістическој Республікалон столица—Москва кар.

XIV-од ГЛАВА

Конституціјас вежан порокок

153-од статта. РСФСР-лыс Конституціја вежомыс нуодсө сомын РСФСР-са Верховној Совет шум

серті, кодос лоө примітома унжыкнас Верховној Совет ²/₃ јукон голосыс не ешажыкөн.

Вөрлезыс-тысачныкјаслон ордысөм

Тракторист Телічкін оти рејсөн кыскис 283 кубометр вөр

Чөддин, 5, (телеграф пыр). Чөддинса тракторној базаыс (Лөкчим вөрпромхоз) тракторист Максим Телічкін январ 5-од лунө 6 километр сайыс 20 комплекта составон кыскис 283 кубометр вөр. Рејс выло маневрјас вөчалөмон кадыс мунис 5 час да 40 минут.

Кочанов.

Шестаков быдлун пороодо 21 кубометр вөр

Намса механизиrowанној вөрпунктын „Трактор“ колхозыс тысачнык В. Ф. Шестаков быдлун пороодо 21 кубометрон. Январ 1-ј лун кешло ставсө пороодис 853 кубометр. Борја дасвітлуннас бостис уждон 462 шайт да 83 ур. Быдлун бостө 32 шайт дорыс унжыкөн.

Сылон подсобныкыс 15 лунон бостис 124 шайт да 30 ур.

Иван Гілев быдлун пороодо 17—24 кубометр вөр. Ставсө январ первој лун кешло сіјө пороодис 978 кубометр.

Вишератин, „1-ј мај“ колхозыс тысачнык, быд лун пороодо 18 кубометрон. Ставсө пороодис 846 кубометр вөр.

Парторг Ізјуров.

Мадридос бомбардирујтом

Январ 6-од лунө Мадридос бара вөлі бомбардирујтома сынөд вывсан. Горнитоны, мыј сын участвүјтисны 15 дорыс не ешажык бомбардиrowшик да, примерно, 25 истребитель. Кызі пыр фашистској лотчикјаслон тырмис решимостыс сомын сы выло, медым шыбытны бомбајас беззашитној окраинајас выло. Најө пышисны, кыз сомын петкөдчисны республіканској ист-

ребительјас, кодјас вөліны пошти најө жын мында. Каса де Кампо вестын республіканецјаслон самолетјас судисны прөтивникөс да пансис ыжыд да чорыд сынөдыввса бој. Первојја јуорјас серті, бој дорыс мјатежыкјаслон авиација воштіс 6 истребительос, кодјас повсыс витыс усеј республіканецјас расположеніеө. (ТАСС).

Испанијаын положеніе

Мадрид дорын германској војскајаслон чорыд бојјас

Январ 4-од лунө мјатежыкјас бара вөчлісны ыжыд наступленіе Мадридсан рытыс војвывланын—Боадилја дел Монте, Вилжануела дел Парділо, Лас Росас да Монклоа рајонјасын. Французској печач јуорто, мыј тајө наступленіенас јурнуодө гитлеровској охранној отрядјаслон којмөд дивизија. Став командној составыс германској арміјаса офицерјасыс. Мјатежыкјас наступленіејелы отсасисны артиллеріја да авиација.

Фашистјаслон уна војска да военној материалјас выло виодтог, республіканској војскајас ез повзыны да ез личөдны ассыныс воча сывтомнысө. Столицас дорысјас сывтодисны мјатежыкјас моторизованној частјаслыс да пехоталыс мунөмсө. Тајө операцијајас дорыс прөтивник бостис гирыс воштомјас јөзон і военној материалјасон. Январ 5-од лунса асја бој вөсна воыв дасөм позіцијајас выло борынтчөмон, республіканској војскајас прөтивникон воө мунөмлы сетисны енергичној сопротивленіе. Откымын пунктјасас прөтивниклы удајччис пырны правительственној

војскајас виө выло, сы пыдди мукөд пунктјасас республіканецја вөчалөны успешној контратакајас. Боадилја дел Монте участок вылын (столицасан рытыс вылын) сынөд вывса бојјас дорји республіканској авиација ускөдис мјатежыкјаслыс вит самолет.

Январ 4-од лунса асылын республіканској војскајас вужисны наступленіеө Мадридсан лунывланын Вилјаверде рајонын да зырисны мјатежыкјасос. Республіканецјас кын—колана железнодорожној пункт да Вилјаверделөн јукөд. Тајө торнас Валенсіјаө мунан туј вылын Мансанарес ју рајонлы да матыса железнодорожној вијаслы мјатежыкјас боксан опасностсө бырөдөма.

Январ 4-од лунө фашистјасон Мадридос сынөд вывсан бомбардирујтгон виөма 120 мортос да ранитөма 400 мортос. Медса јона пострадајтис Тетуанса рабочөј квартал. Виөмјас да ранитөмјас повсас уна нывбаба, кодјас сулалисны продовольствије бостөм мөгыс очередјасын. (ТАСС)

Мјатежыкјас военној суднојаслы приказ

Испанској фашистјаслон радиостанцијајас (Испанској Марокко) јуортисны приказ мјатежыкјас военној суднојасон лылыны став пароходјас куза, кодјас отказывајтчөны сывтомыс да обыск вөчөмыс. Став пароходјасө колө бура шобны да, ердөдчаскө, мыј налөн грузыс предназначитөма испанској республіканској правительстволы,—нуөдны Сеутаө. (ТАСС)

Ответственној редактор J. A. РАКОВ.